

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЛИСИЧКО АНДРІЯНА МИХАЙЛІВНА

УДК: 657.421.1: 657.471.1 (043.3)

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Житомир – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Житомирському державному технологічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Євдокимов Віктор Валерійович,
Житомирський державний технологічний
університет, ректор

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Осадча Тетяна Станіславівна,
Херсонський державний університет,
професор кафедри економіки, фінансів і
підприємництва

кандидат економічних наук
Чік Марія Юрївна,
Львівський торговельно-економічний університет,
доцент кафедри бухгалтерського обліку

Захист відбудеться “7” червня 2018 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.052.01 у Житомирському державному технологічному університеті за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Чуднівська, 103, конференц-зала (2-й поверх).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Житомирського державного технологічного університету за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Чуднівська, 103.

Автореферат розісланий “7” травня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради, д.е.н., проф.

О.А. Лаговська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Лісові ресурси є стратегічно важливою складовою природно-ресурсного потенціалу України, що обумовлює постійний пошук нових механізмів управління лісогосподарською діяльністю в умовах динамічних змін, які відбуваються в: 1) економіці країни, що виражаються у збільшенні попиту на лісові ресурси у 2017 р. на аукціонних торгах було реалізовано 276,1 тис. м. куб. необробленої деревини, в тому числі для великих деревообробних підприємств (плитних та фанерних заводів) реалізовано 74,4 тис. м. куб.¹); 2) нормативно-правовій базі (станом на 2 січня 2018 р. в розділі Законодавство України на офіційному сайті Верховної ради України міститься 226131 документів, серед яких 1 кодекс та 9 законів²); 3) бюджетних надходженнях від використання лісових ресурсів (відповідно до Законів України про Державний бюджет України 2016-2018 рр. спостерігається збільшення надходжень рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів: 2016 р. – 270500 тис. грн.; 2017 р. – 315000 тис. грн.; 2018 р. – 365100 тис. грн.). У таких умовах зростає увага стейкхолдерів до лісогосподарської діяльності та управління нею, що вимагає підвищення якості аналітичного інструментарію до формування інформаційного забезпечення управлінських рішень. Невирішеними сьогодні залишаються питання методики економічного аналізу особливих об'єктів управління, зокрема, ренти за спеціальне використання лісових ресурсів та специфічних бізнес-процесів лісогосподарської діяльності.

Аналізуючи досвід попередників, варто зазначити, що вагоме значення проблем формування інформаційного забезпечення управління підприємствами лісогосподарської галузі приділено в дисертаційних дослідженнях вітчизняних вчених: Т.І. Вовчук – проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління лісовими активами; Н.А. Случак – облік і аудит витрат на недеревинну лісопродукцію рослинного походження; Л.Р. Воляк – обліково-аналітичне забезпечення управління природними ресурсами сільськогосподарських підприємств; Н.С. Дружинська – облік лісових ресурсів; Х.Р. Хомик - облік і аудит екологічних витрат лісогосподарських підприємств; О.В. Шавурська – облік операцій лісокористування; М.Ю. Чік – облік витрат підприємств лісового господарства. Розвиток теоретичних положень та методології економічного аналізу як основи дослідження проблем аналітичного інструментарію оцінки лісогосподарської діяльності піднімалися в докторських дисертаціях: О.М. Галенко, О.А. Зоріної, Т.М. Ковальчук, І.Д. Лазаришиної, Є.В. Мниха, О.В. Олійник, Л.О. Примостки, І.М. Парасій-Вергуненко, В.К. Савчук, І.В. Саух. У зазначених працях розкрито фундаментальні положення розвитку економічного аналізу в Україні, що визначили вектори формування проблематики представленого наукового дослідження в частині теоретичних основ та вибору методів аналітичного інструментарію. Організаційно-методологічні положення економічного аналізу в частині об'єктів природно ресурсного потенціалу представлено в докторських дисертаціях: Д.О. Грицишена – економічний аналіз операцій з відходами та наслідків надзвичайних ситуацій; В.М. Краєвського – економічний аналіз біологічної складової національного багатства; О.А. Лаговської – аналітичне забезпечення

¹ Реалізація деревини на аукціонних торгах // Державне агентство лісових ресурсів України. Електронний ресурс. Режим доступу: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=188269&cat_id=32888

² Законодавство України // Верховна Рада України. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/stru/1523698416450177/page#Stru>

управління умовними екологічними фактами господарського життя; Т.С. Осадча – економічний аналіз природної ренти. Окремі аспекти економічного аналізу діяльності підприємств лісогосподарської галузі представлено в працях: Т.І. Вовчук, В.В. Євдокимова, В.М. Жука, І.В. Замули, В.О. Озеран.

Віддаючи належне результатам наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем бухгалтерського обліку, економічного аналізу та аудиту діяльності лісогосподарських підприємств, варто вказати на зміну контекстів їх розвитку у зв'язку із трансформацією системи регулювання лісокористування в Україні та потребою в забезпеченні еколого-економічних концепцій управління лісовими ресурсами, що вимагають трансформації діючих організаційно-методичних положень економічного аналізу. Це актуалізує дослідження проблем аналітичного інструментарію управління бізнес-процесами лісогосподарської діяльності еколого-економічного характеру та розробки теоретико-методичних положень економічного аналізу ренти за спеціальне використання лісових ресурсів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Житомирського державного технологічного університету за темою “Розробка організаційних засад та інформаційного забезпечення економічного механізму охорони та стійкого використання природних ресурсів” (номер державної реєстрації 0115U002546). У межах теми автором проведені дослідження щодо удосконалення теоретичних основ та розробки методичних положень економічного аналізу ренти за використання лісових ресурсів.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертації полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій з удосконалення економічного аналізу лісогосподарської діяльності.

Для досягнення мети в роботі поставлені та вирішені наступні завдання:

- обґрунтувати специфіку лісогосподарської галузі, що визначає параметри розвитку підприємств галузі, які підлягають оцінці в системі економічного аналізу;
- обґрунтувати склад об'єктів лісогосподарської діяльності як інтегрованого об'єкту економічного аналізу, що дозволить оцінити як економічну, так і екологічну складові;
- оцінити сучасний стан розвитку лісогосподарських підприємств як вихідної точки аналітичної оцінки лісогосподарської діяльності;
- розвинути організаційно-методичні положення економічного аналізу ідентифікованих об'єктів лісогосподарської діяльності;
- розробити порядок аналітичної оцінки об'єктів, які забезпечують лісогосподарську діяльність;
- розробити організаційно-методичні положення економічного аналізу специфічної зовнішньої бухгалтерської звітності лісогосподарських підприємств;
- обґрунтувати місце ренти за спеціальне використання лісових ресурсів в складі об'єктів економічного аналізу лісогосподарської діяльності;
- розробити методичні положення економічного аналізу ренти за спеціальне використання лісових ресурсів.

Об'єктом дослідження є лісогосподарська діяльність, що підлягає аналітичній оцінці для формування інформації для управління лісогосподарським підприємством.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та організаційні положення економічного аналізу лісогосподарської діяльності.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є загальнофілософські, загальнонаукові та спеціальні методи пізнання явищ та процесів у системі економічних наук. Обґрунтування теоретичних положень та передумов розвитку економічного аналізу лісогосподарської діяльності здійснювалося із використанням відповідних методів пізнання за наступними напрямками: вивчення специфіки лісогосподарської галузі, її сутності та складових (*параграф 1.1*) – групування, теоретичне узагальнення, спостереження, аналогії та абстрагування; оцінка стану діяльності лісогосподарських підприємств та ідентифікація напрямів їх розвитку (*параграф 1.2*) – статистичне спостереження, групування, аналіз та синтез; обґрунтування структури об'єктів лісогосподарської діяльності та ідентифікація їх властивостей для цілей економічного аналізу (*параграф 1.3*) – групування, індукції та дедукції, моделювання, аналогії, абстрагування. Наступна сукупність методів наукового пізнання використана для розробки організаційно-методичних положень економічного аналізу лісогосподарської діяльності: розширення аналітичних процедур щодо оцінки об'єктів, які складають (*параграф 2.1*) та забезпечують (*параграф 2.2*) лісогосподарську діяльність – моделювання, порівняння, групування, аналогія, аналіз та синтез; методичне забезпечення економічного аналізу бізнес-процесів лісогосподарської діяльності (*параграф 2.3*) – абстрагування, групування, індукція та дедукція. Для обґрунтування теоретико-методичних положень економічного аналізу ренти за використання лісових ресурсів (*параграф 3.1*) використано методи групування, узагальнення, порівняння, а для розширення аналітичного інструментарію (*параграф 3.2*) – методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, моделювання, групування.

Інформаційною базою дослідження є наукові джерела (монографії, наукові статті вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем бухгалтерського обліку, економічного аналізу, управління природними ресурсами, економіки природокористування; матеріали конференцій); офіційні документи (кодекси, закони та підзаконні нормативно-правові акти України та документів міжнародних організацій); дані бухгалтерської звітності лісогосподарських підприємств; довідкові та інформаційні видання та оприлюднені фактологічні матеріали Державного агентства лісових ресурсів та обласних управлінь.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретичних та організаційно-методичних положень економічного аналізу лісогосподарської діяльності.

Основні положення наукової новизни полягають у наступному:

удосконалено:

- методику економічного аналізу ренти за спеціальне використання лісових ресурсів, що є основою оцінки ефективності їх використання державними підприємствами, через розробку аналітичних показників оцінки собівартості лісогосподарської продукції (рентомісткість, рентовіддача, рентабельність ренти), формування порядку їх використання та документального супроводу. Застосування розробленої методики на лісогосподарських підприємствах дозволило сформулювати комплекс заходів щодо підвищення ефективності використання лісових ресурсів;

- структуру об'єктів економічного аналізу лісогосподарської діяльності за групами: об'єкти, які складають лісогосподарську діяльність – специфічні галузеві бізнес-процеси; об'єкти, які забезпечують лісогосподарську діяльність в цілому та її окремі бізнес-процеси – майно лісогосподарського підприємства та джерела його утворення. Обґрунтовано, що специфічними об'єктами економічного аналізу лісогосподарської діяльності є собівартість лісогосподарської продукції, рентна плата за використання лісових ресурсів, бізнес-процеси природоохоронного значення, аналітична оцінка яких формує інформаційний простір прийняття управлінських рішень;

- аналітичну оцінку ефективності бізнес-процесів природоохоронного значення шляхом розробки процедур економічного аналізу специфічної галузевої звітності лісогосподарських підприємств: показники заготівлі лісогосподарської продукції, показники приросту деревини, показники витрат лісогосподарської діяльності, показники ефективності охоронних заходів, що дозволяють ідентифікувати точки перетину еколого-економічних інтересів стейкхолдерів;

- методичні положення економічного аналізу об'єктів, які складають та забезпечують лісогосподарську діяльність, шляхом розширення спектру аналітичних процедур та розвитку механізму використання існуючих через формування багатофакторних моделей, що враховують специфіку діяльності підприємств галузі та дозволяють оцінити еколого-економічну результативність лісогосподарської діяльності;

дістало подальший розвиток:

- теоретичні положення економічного аналізу лісогосподарської діяльності через оцінку нормативно-правового регулювання діяльності лісогосподарських підприємств, визначення специфіки функціонування інститутів з регулювання та управління лісогосподарською галуззю, в результаті чого сформовано параметри лісогосподарської діяльності як об'єкта управління та економічного аналізу, що визначає характер аналітичних процедур;

- обґрунтування специфічних рис ренти за спеціальне використання лісових ресурсів як об'єкту управління лісогосподарською діяльністю та об'єкту економічного аналізу, що обумовлено галузевими особливостями діяльності лісогосподарських підприємств. Розширено властивості ренти за спеціальне використання лісових ресурсів через обґрунтування класифікаційних ознак, що покладено в основу формування факторних моделей та визначення впливу затвердженого податковим законодавством механізму нарахування рентної плати;

- статистико-аналітична оцінка діяльності лісогосподарських підприємств, в результаті чого обґрунтовано, що розбіжність в динаміці прибутковості лісогосподарських підприємств та обсягах змін за окремими підприємствами, зумовлена особливостями: структури ринку, який складається з відносно невеликої кількості взаємозалежних підприємств; формування ринкового коридору даних показників, що структурує ситуацію на ринку і вирівнює тренд зміни показників;

- теоретико-організаційні положення економічного аналізу ренти за використання лісових ресурсів через формування мети та завдань, розробки етапів та пропозицій щодо впровадження нових аналітичних показників, які враховують природну специфіку об'єкту дослідження та параметри, які визначає система нормативно-правового регулювання лісокористування.

Практичне значення одержаних результатів. Результати, що полягають у розробці методичних положень економічного аналізу лісогосподарської діяльності, були впровадженні в діяльність підприємств лісового господарства:

- методика економічного аналізу ренти за спеціальне використання лісових ресурсів та комплекс аналітичних процедур, що характеризують специфічні бізнес-процеси лісогосподарської діяльності (ДП “Радомишльське лісомисливське господарство”, довідка № 551 від 18.05.2017 р.);

- методичні рекомендації з аналітичної оцінки ефективності бізнес-процесів лісогосподарської діяльності в частині сукупності аналітичних показників, які характеризують еколого-економічну складову лісогосподарської діяльності (ДП “Народицьке спеціалізоване лісове господарство”, довідка № 283 від 29.05.2017 р.);

- методичні положення щодо економічного аналізу галузевої статистичної звітності лісогосподарських підприємств та оцінки використання лісових ресурсів (Головне управління статистики в Житомирській області Державної служби статистики України, довідка № 11.3/19/28 від 22.01.2018 р.).

Пропозиції з удосконалення економічного аналізу лісогосподарської діяльності використано при розробці навчальних програм і навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін “Аналіз господарської діяльності”, “Фінансовий аналіз” при підготовці фахівців з обліку та оподаткування в Житомирському державному технологічному університеті (довідка № 44-01/101 від 17.01.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням. Наукові розробки, висновки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті положення, які є результатом особистої роботи здобувача, що полягають у дослідженні комплексу питань, пов’язаних з методичним забезпеченням економічного аналізу лісогосподарської діяльності.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дослідження, викладені в дисертації, доповідались, обговорювалися та отримали позитивну оцінку на 9 міжнародних та всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях, що відображено в публікаціях [6-14].

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 14 наукових праць загальним обсягом 5,58 друк. арк. (особисто автора – 5,01 друк. арк.), з яких: 5 статей у наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз загальним обсягом 4,32 друк. арк.; 9 тез доповідей та матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій загальним обсягом 1,26 друк. арк. (особисто автора – 0,69 друк. арк.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст викладено на 180 сторінках друкованого тексту. Робота містить 53 таблиць на 40 сторінках (з них 20 таблиць розміщені на 23 сторінках), 24 рисунків на 12 сторінках (з них 4 рисунки розміщено на 4 сторінках), 2 додатки на 12 сторінках. Список використаних джерел нараховує 196 найменувань і розміщений на 19 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи та інформаційну базу дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих наукових результатів, характер їх апробації.

Перший розділ **“Теоретичні положення економічного аналізу лісогосподарської діяльності”** присвячено обґрунтуванню теоретичних складових економічного аналізу лісогосподарської діяльності через ідентифікацію властивостей об'єктів та обґрунтування впливу галузевої специфіки.

Розвиток організації та методики будь-якого економічного об'єкту управління господарською діяльністю підприємств, різних за розміром, галуззю та організаційно-правовою формою, вимагає оцінки та ідентифікації його властивостей. Підприємства лісового господарства є специфічними суб'єктами господарювання, що визначається державною формою власності та галузевою специфікою – використанням природних (лісових) ресурсів. Це, в свою чергу, визначає особливості економічного аналізу як системи формування інформаційного забезпечення управління лісогосподарською діяльністю та оцінки причинно-наслідкових зв'язків основних показників. Обґрунтовано, що лісогосподарська діяльність є місцем перетину економічних, соціальних та екологічних процесів й відповідно, інтересів різних учасників господарських відносин. Виходячи з цього, ідентифіковано риси та складові державного впливу на господарську діяльність підприємств лісогосподарської галузі та надано характеристику послуг, які надають зазначені підприємства.

За результатами аналізу діяльності лісогосподарських підприємств у період 2014-2016 рр. визначено зниження показників рентабельності та доходності. При цьому, наявна деяка розбіжність в динаміці та обсягах змін за окремими підприємствами, що зумовлено особливістю структури ринку, який складається з відносно невеликої кількості підприємств, взаємозалежних на ринку. Разом з цим, очевидним є вирівнювання умов господарювання в кінці 2016 р., що проявляється у формуванні єдиних трендів в показниках рентабельності та доходності. Формування ринкового коридору даних показників структурує ситуацію на ринку і вирівнює тренд зміни показників результатів діяльності лісогосподарських підприємств.

Система економічного аналізу господарської діяльності є особливим інструментом інформаційного забезпечення управлінських рішень. Динамічність економічного аналізу обумовлює зміни у структурі та змісті системи його об'єктів на підприємствах різних галузей національної економіки. Особливо гостро в умовах реформування лісового господарства стоїть проблема оцінки ефективності господарської діяльності лісогосподарських підприємств.

В результаті вивчення специфіки лісогосподарської діяльності обґрунтовано структуру об'єктів економічного аналізу та визначено специфічні об'єкти управління. Це дозволило структурувати об'єкти економічного аналізу лісогосподарської діяльності за групами: об'єкти, які складають лісогосподарську діяльність, – специфічні галузеві бізнес-процеси (рис. 1); об'єкти, які забезпечують лісогосподарську діяльність в цілому та її окремі бізнес-процеси, – майно лісогосподарського підприємства та джерела його утворення.

ЛІСОГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Рис. 1. Лісогосподарська діяльність як об'єкт економічного аналізу: ідентифікація об'єктів, що складають діяльність

Обґрунтовано, що специфічними об'єктами економічного аналізу лісогосподарської діяльності є собівартість лісогосподарської діяльності, рентна плата за використання лісових ресурсів, бізнес-процеси природоохоронного значення. Вивчення передумов розвитку та теоретичних положень економічного аналізу лісогосподарської діяльності склали підґрунтя для формування комплексу аналітичних процедур, порядку їх застосування та представлення результатів менеджменту досліджуваних підприємств.

Другий розділ **“Організаційно-методичні положення економічного аналізу лісогосподарської діяльності”** присвячений розробці організаційно-методичних положень економічного аналізу об'єктів, що складають та забезпечують лісогосподарську діяльність.

Виконання лісогосподарською діяльністю усіх покладених завдань за групами: економічні, соціальні та екологічні, вимагає трансформації системи управління. Це пов'язано із їх функціонуванням в жорстких економічних умовах ринкового типу й постійним реформуванням законодавства, що обумовлює зміни параметрів лісогосподарської діяльності. Системою, яка дозволяє оцінити відповідність динамічним параметрам, є економічний аналіз. Формування єдиних підходів до методики економічного аналізу на сьогоднішній день не визначено, що значно знижує ефективність практичного використання аналітичних процедур. На основі вивчення існуючих досліджень та зважаючи на галузеву специфіку підприємств лісового комплексу, обґрунтовано напрями адаптації аналітичних процедур для оцінки ефективності лісогосподарської діяльності через розробку порядку їх застосування за об'єктами, які:

- складають лісогосподарську діяльність. Обґрунтовано напрями розширення комплексу аналітичних показників щодо витрат оплати праці працівників лісогосподарських підприємств, що дозволяють оцінити рівень забезпечення трудовими ресурсами лісогосподарських підприємств та визначати ключові фактори впливу на їх рух (залучення, вивільнення, оновлення персоналу) та якості (адаптація, міжкваліфікаційний та міжпрофесійний рух); розроблено факторні моделі собівартості лісогосподарської продукції, що дозволяють оцінити доцільність використання різних шляхів зниження собівартості лісогосподарської продукції, в тому числі із застосуванням індексного методу; обґрунтовано напрями використання зарубіжної системи показників рентабельності з врахуванням галузевих особливостей досліджуваних підприємств. Зазначені положення дозволяють оцінити економічну результативність лісогосподарської діяльності;

- забезпечують лісогосподарську діяльність. Обґрунтовано сукупність аналітичних показників щодо оцінки: оновлення основних засобів, використання об'єктів отриманих у фінансову та оперативну оренду; оновлення основних засобів; ефекту від використання основних засобів; розширення сукупності аналітичних показників щодо використання матеріальних ресурсів та грошових коштів лісогосподарськими підприємствами. Запропоновані напрями розширення спектру аналітичних показників дозволяють оцінити ресурсний потенціал лісогосподарських підприємств та ефективність його використання для отримання фінансових результатів.

Для забезпечення формування інформаційного простору управління ефективністю бізнес-процесами лісогосподарської діяльності було розроблено комплекс аналітичних процедур за напрямками:

1) аналіз заготівлі лісогосподарської продукції (коефіцієнт лісомісткості лісової продукції, коефіцієнт лісовіддачі лісової продукції, коефіцієнт деревомісткості відновлення і насадження, коефіцієнт деревовіддачі відновлення і насадження);

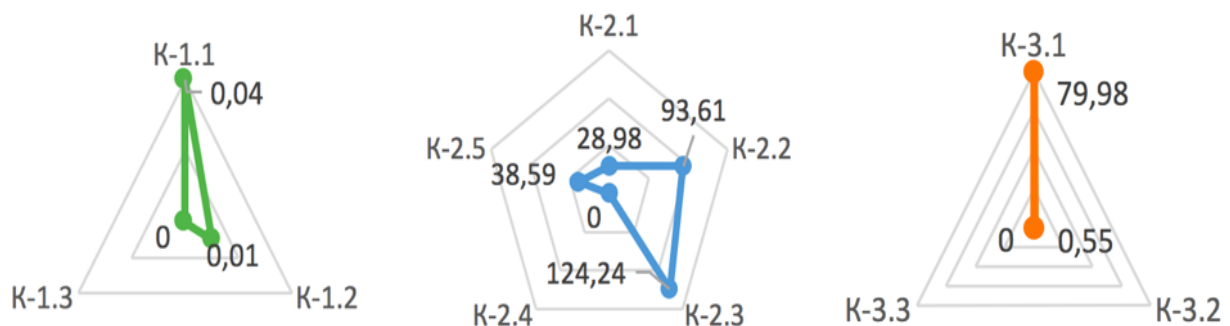
2) аналіз приросту деревини (коефіцієнт відносного приросту деревини, коефіцієнт збереження природно-заповідного фонду, коефіцієнт незаконної вирубки відносно відновлення та лісорозведення, коефіцієнт відновлення та лісорозведення відносно незаконної вирубки);

3) аналіз витрат (коефіцієнт витратомісткості охорони лісу, коефіцієнт витратовіддачі охорони лісу, коефіцієнт витратомісткості лісорозведення, коефіцієнт витратовіддачі лісорозведення);

4) аналіз ефективності охоронних заходів (коефіцієнт відновлення лісу, коефіцієнт ефективності витрат на охорону лісу від пожеж, коефіцієнт ефективності витрат на відновлення і насадження).

Запропоновані чотири напрями аналізу дозволять максимально охопити всі аспекти діяльності лісогосподарських підприємств, що забезпечить масив аналітичних даних для оцінки ефективності діяльності та прийняття рішень щодо подальшого розвитку підприємств.

Зазначена методика дозволила оцінити складові еколого-економічної ефективності лісогосподарської діяльності, результати чого представлено на рис. 2.

- K-1.1 коефіцієнт деревовіддачі відновлення і насадження
- K-1.2 коефіцієнт витратомісткості охорони лісу
- K-1.3 коефіцієнт витратомісткості лісорозведення
- K-2.1 коефіцієнт деревомісткості відновлення і насадження
- K-2.2 коефіцієнт відносного приросту деревини
- K-2.3 коефіцієнт витратовіддачі охорони лісу
- K-2.4 коефіцієнт витратовіддачі лісорозведення
- K-2.5 коефіцієнт відновлення лісу
- K-3.1 коефіцієнт незаконної вирубки відносно відновлення та лісорозведення
- K-3.2 коефіцієнт ефективності витрат на охорону лісу від пожеж
- K-3.3 коефіцієнт ефективності витрат на відновлення і насадження

Рис. 2. Результати застосування методики економічного аналізу бізнес-процесів лісогосподарської діяльності

Інтерпретація значень аналітичних показників у їх взаємозв'язку дає змогу оцінити ефективність вкладених коштів у розведення лісів, їх насадження, боротьбу із пожежами та незаконними рубками. При цьому, можна оцінити якість таких заходів в кореляції з обсягами заготовленої ліквідної деревини та іншими видами продукції лісогосподарського підприємства, що є потужною аналітичною базою для оцінки ефективності діяльності лісогосподарського підприємства з позиції економічних та екологічних складових.

У третьому розділі **“Удосконалення методики економічного аналізу лісової ренти як основи оцінки ефективності лісогосподарської діяльності”** обґрунтовано напрями удосконалення теоретико-методичних положень економічного аналізу ренти за спеціальне використання лісових ресурсів.

Рента за спеціальне використання лісових ресурсів є особливим об'єктом управління лісогосподарським комплексом України в цілому та лісогосподарськими підприємствами зокрема. Адже, є об'єктом заінтересованості як з боку держави, так і з боку корпоративного сектору, оскільки від її вартості залежить вартість деревини для промисловості та домашніх господарств. Визначено властивості рентної плати як об'єкту управління лісогосподарською діяльністю з позиції її видів, порядку нарахування та сплати, що дозволило ідентифікувати її специфічні риси з позиції об'єкту економічного аналізу.

Рента є фактично вартісним вираженням лісових ресурсів, які використовуються та реалізуються лісогосподарськими підприємствами. Відповідно до діючих підходів до бухгалтерського обліку собівартості лісогосподарської продукції та порядку її калькулювання, рентна плата за спеціалізоване використання лісових ресурсів (попнева плата) відображається у складі матеріальних витрат, а саме в структурі сировини і матеріалів. Все це призводить до специфіки економічного аналізу ренти як складової оцінки ефективності використання лісових ресурсів, тобто є потреба в обґрунтуванні напрямів розвитку аналітичних процедур щодо ренти.

Метою економічного аналізу ренти за спеціальне використання лісових ресурсів є оцінка ефективності використання лісових ресурсів з позиції отримання як економічної, так і екологічної вигоди, яка визначає результативність лісогосподарської діяльності. Відповідно до зазначеної мети перед аналітиком стоять наступні завдання: оцінити структуру собівартості лісогосподарської продукції шляхом вертикального аналізу калькуляції; визначити місце ренти в структурі собівартості лісогосподарської продукції – рентомісткість; визначити потому вагу ренти в складі матеріальних витрат собівартості лісогосподарської продукції; оцінити ефективність ренти шляхом визначення показників рентовіддачі та рентабельності ренти. Виконання зазначених завдань економічного аналізу дозволить визначити ефективність використання лісових ресурсів державними підприємствами лісогосподарської галузі. Для забезпечення виконання зазначених завдань пропонуємо наступний комплекс аналітичних показників (табл. 1).

Таблиця 1

Порядок застосування аналітичних процедур щодо оцінки ренти за спеціальне використання лісових ресурсів

Аналітичні показники		
РЕНТОМІСТКІСТЬ (Рм)	РЕНТОВІДДАЧА (Рв)	РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ РЕНТИ (Рр)
Сутність		
аналітичний показник, що показує частину рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у структурі собівартості лісогосподарської продукції	аналітичний показник, що показує скільки доходу приносить одна гривня рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів	аналітичний показник, що показує скільки гривень прибутку приносить 1 гривня ренти за спеціальне використання лісових ресурсів
Формула		
$R_m = R_{svlr} / C_{lp}$,	$R_v = D_{lp} / R_{svlr}$,	$R_p = P_{lp} / R_{svlr}$,
де, Рм – рентомісткість; Рсвлр – рента за спеціальне використання лісових ресурсів; Слп - собівартість лісогосподарської продукції	де, Рм – рентовіддача; Рсвлр – рента за спеціальне використання лісових ресурсів; Длп – дохід лісогосподарського підприємства	де, Рм – рентовіддача; Рсвлр – рента за спеціальне використання лісових ресурсів; Рлп – прибуток лісогосподарського підприємства
Інформаційне забезпечення		
- калькуляція собівартості лісогосподарської продукції; - дані аналітичних рахунків (рахунок 23 «Виробництво»)	- калькуляція собівартості лісогосподарської продукції; - дані аналітичних рахунків (рахунок 201 «Сировина і матеріали»); - фінансова звітність; - дані аналітичних рахунків (рахунок 70 «Доходи»)	- калькуляція собівартості лісогосподарської продукції; - дані аналітичних рахунків (рахунок 201 «Сировина і матеріали»); - фінансова звітність; - дані аналітичних рахунків (рахунок 79 «Фінансові результати»)
Напрями побудови факторних моделей		
- за видами продукції; - за видами ренти	- за видами продукції; - за видами ренти; - за видами доходів	- за видами продукції; - за видами ренти; - за видами доходів
Напрями значення показника		
Прямує до збільшення	Прямує до збільшення	Прямує до збільшення

Використання зазначених показників можливе за наступними напрямками: по-перше, на окремому лісогосподарському підприємстві можливо розраховувати зазначені показники за видами ренти, що визначається Податковим кодексом України за поясами, розрядами та щільністю стовбура деревини; по-друге, для оцінки ефективності ренти варто здійснювати розрахунок в розрізі видів лісогосподарської продукції, що дозволить оцінити ефективність використання лісових ресурсів за різними напрямками діяльності лісогосподарського підприємства.

Використання запропонованих аналітичних показників дозволило визначити ефективність використання лісових ресурсів лісогосподарських підприємств Житомирської області та результативність їх діяльності (табл. 2).

Таблиця 2

Результати застосування аналітичних процедур щодо оцінки рентомісткості, рентовіддачі та рентабельності ренти лісогосподарських підприємств

Підприємство	Значення показника / відхилення			
	2013	2014	2015	2016
1	2	3	4	5
Рентомісткість лісогосподарської продукції				
ДП «Городницьке лісове господарство»	6,1	10,7	7,5	9,7
	X	4,6	- 3,2	2,2
ДП «Смельчинське лісове господарство»	6,9	10,3	7,2	7,7
	X	3,4	-3,1	0,5
ДП «Житомирське лісове господарство»	8,1	11,4	9,5	12,2
	X	3,3	1,9	2,7
ДП «Коростишівське лісове господарство»	14,8	25,8	18,5	21,7
	X	11	-7,3	3,2
ДП «Народицьке лісове господарство»	11,9	20,2	15,1	18,9
	X	8,3	-5,1	3,8
ДП «Новоград-Волинське дослідне лісове господарство»	8,5	12,3	10,2	13,4
	X	3,8	-2,1	3,2
ДП «Радомишльське лісове господарство»	12,3	15,3	12,6	14,4
	X	3,0	-2,7	1,8
Рентовіддача лісогосподарської продукції				
ДП «Городницьке лісове господарство»	0,04	0,07	0,05	0,06
		0,03	- 0,02	0,01
ДП «Смельчинське лісове господарство»	0,03	0,05	0,03	0,04
		0,02	- 0,02	0,01
ДП «Житомирське лісове господарство»	0,04	0,07	0,06	0,07
		0,03	-0,01	0,02
ДП «Коростишівське лісове господарство»	0,06	0,14	0,10	0,12
		0,07	-0,04	0,02
ДП «Народицьке лісове господарство»	0,06	0,12	0,11	0,12
		0,07	-0,02	0,02
ДП «Новоград-Волинське дослідне лісове господарство»	0,03	0,05	0,04	0,06
		0,02	-0,01	0,02
ДП «Радомишльське лісове господарство»	0,05	0,07	0,05	0,06
		0,02	-0,02	0,01
Рентабельність ренти лісогосподарської продукції				
ДП «Городницьке лісове господарство»	0,26	0,10	0,70	0,31
		-0,15	0,60	-0,40
ДП «Смельчинське лісове господарство»	0,22	0,16	0,98	0,69
		-0,07	0,82	-0,29

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
<i>ДП «Житомирське лісове господарство»</i>	1,32	0,91	1,51	0,33
		-0,40	0,60	-1,18
<i>ДП «Коростишівське лісове господарство»</i>	0,30	0,21	0,17	0,20
		-0,08	-0,04	0,03
<i>ДП «Народицьке лісове господарство»</i>	0,62	0,37	0,59	0,20
		-0,25	0,22	-0,39
<i>ДП «Новоград-Волинське дослідне лісове господарство»</i>	0,41	0,73	0,49	1,70
		0,33	-0,24	1,20
<i>ДП «Радомишльське лісове господарство»</i>	0,35	0,26	1,11	0,32
		-0,09	0,86	-0,79

На основі розробленої методики економічного аналізу ренти за спеціальне використання лісових ресурсів є можливість оцінити стан та критичні моменти в управлінні лісогосподарською діяльністю та визначити, що є основою прогнозування даного виду господарської діяльності. Зауважимо, що розроблена нами методика не враховує тіншового сектору та втрати прибутку в результаті запровадженого мораторію на вивіз лізу.

ВИСНОВКИ

В дисертації обґрунтовано напрями розвитку теоретичних та організаційно-методичних положень економічного аналізу лісогосподарської діяльності як основи формування інформаційного простору управління сталим розвитком підприємств лісогосподарства:

1. Основою ідентифікації властивостей лісогосподарської діяльності, як об'єкту управління та економічного аналізу, є характер системи нормативно-правового регулювання, що визначає межі функціонування лісогосподарського підприємства, напрями управління, параметри економічної діяльності, екологічні і соціальні цілі. Лісогосподарська діяльність є місцем перетину економічних, соціальних та екологічних процесів й, відповідно, інтересів різних учасників господарських відносин. Система державного управління лісовими ресурсами в Україні еволюціонувала в інституційному аспекті через зміни функцій та завдань центрального органу виконавчої влади з питань лісових ресурсів, що прослідковується в контексті трансформації законодавчих положень про їх діяльність. Відповідно до цього, змінювалися й вимоги до функціонування лісогосподарських підприємств, системи їх менеджменту та використання лісових ресурсів, що обумовлювали трансформацію інформаційних запитів користувачів й, відповідно, зміни в параметрах лісогосподарської діяльності. Визначено напрями розвитку підходів до здійснення послуг лісових господарств в країнах з перехідною економікою, що стало теоретичною основою обґрунтування характерних рис лісогосподарської діяльності як об'єкту економічного аналізу.

2. Розвиток організації та методики будь-якого економічного об'єкту управління господарською діяльністю підприємств різних за розміром, галуззю та організаційно-правовою формою, вимагає оцінки та ідентифікації його властивостей. Підприємства лісового господарства є специфічними суб'єктами господарювання, що визначається державною формою власності та галузевою специфікою використання природних (лісових) ресурсів. Це, в свою чергу, визначає особливості економічного аналізу як

системи формування інформаційного забезпечення управління лісогосподарською діяльністю та оцінку причинно-наслідкових зв'язків основних показників. Для виявлення критичних точок управління та результативності лісогосподарської діяльності оцінено її стан та, відповідно, визначено напрями розвитку. Зокрема, встановлено тенденції до зниження показників рентабельності та доходності лісогосподарських підприємств та встановлено, що розбіжність в динаміці та обсягах змін за окремими підприємствами зумовлене особливістю структури ринку. Це стало основою формування нового підходу до аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень щодо діяльності підприємств лісового господарства з позиції факторів внутрішнього та зовнішнього середовищ.

3. Обґрунтовано, що для цілей економічного аналізу лісогосподарську діяльність необхідно структурувати за об'єктами, які складають та, які її забезпечують. В частині об'єктів, які забезпечують лісогосподарську діяльність, визначено специфічні бізнес-процеси, що обумовлені галузевою специфікою, зокрема, лісове та мисливське господарство, лісорозведення, збереження природно-заповідного фонду, спеціальне використання лісових ресурсів. Це дозволило визначити специфічні риси бізнес-процесів, щодо яких відсутні аналітичні процедури, які б дозволили оцінити їх ефективність з позиції економічної та екологічної результативності лісогосподарської діяльності. В частині об'єктів, які забезпечують лісогосподарську діяльність, обґрунтовано вектори розвитку методики їх аналітичної оцінки з позиції виконання наступних завдань лісогосподарської діяльності: підвищення еколого-економічної результативності лісогосподарської діяльності; підвищення ефективності використання лісових ресурсів; збільшення фінансових результатів лісогосподарських підприємств. Зазначене становить теоретичне підґрунтя розвитку методичних положень економічного аналізу лісогосподарської діяльності в сучасних умовах господарювання.

4. У процесі вивчення особливостей методики економічного аналізу об'єктів, що складають лісогосподарську діяльність, було виділено наступні напрями даної системи оцінки: економічний аналіз собівартості лісогосподарської продукції; економічний аналіз трудових ресурсів та економічний аналіз доходів та фінансових результатів лісогосподарських підприємств. В частині економічного аналізу собівартості лісогосподарської продукції визначено показники, що характеризують собівартість та описано факторні моделі, що дозволяють оцінити доцільність використання різних шляхів зниження собівартості лісогосподарської продукції, в тому числі із застосуванням індексного методу. В контексті економічного аналізу трудових ресурсів охарактеризовано показники оцінки ефективності забезпечення трудовими ресурсами лісогосподарських підприємств та визначено ключові фактори впливу на їх рівень. В даному аспекті розширено аналітичні процедури щодо оцінки ефективності управління трудовими ресурсами в частині їх руху та якості. В ході вивчення питання економічного аналізу доходів та фінансових результатів визначено сукупність показників рентабельності зарубіжної системи та порядок їх застосування. Дані показники апробовано шляхом їх розрахунку та побудови відповідних графічних моделей. Це дозволило сформулювати відповідні висновки, прийняти ефективні управлінські рішення щодо заходів, що сприятимуть підвищенню рівня рентабельності лісогосподарських підприємств.

5. Складовою оцінки ефективності лісогосподарської діяльності є об'єкти, які її забезпечують, адже дозволяють оцінити ресурсний потенціал лісогосподарського підприємства, що в результаті дозволить оцінити економічну та екологічну результативність. В даному контексті, в роботі запропоновано аналізувати основні засоби з позиції їх оновлення, ефективності їх використання в розрізі джерел їх надходження (власні, орендовані). В контексті забезпечення безперервності бізнес-процесів лісогосподарської діяльності визначено напрями розширення аналітичних показників щодо використання матеріальних ресурсів та грошових коштів лісогосподарськими підприємствами.

6. Особливою складовою лісогосподарської діяльності як об'єкту економічного аналізу є бізнес-процеси, які обумовлені специфікою використання, збереження та охороною лісових ресурсів. Властивістю даних бізнес-процесів, яка визначає організаційно-методичні положення економічного аналізу лісогосподарської діяльності, є завдання, як економічного, так і екологічного характеру. Відповідно до цього в роботі запропоновано сукупність аналітичних показників, визначено порядок їх застосування та напрями використання результатів для прийняття управлінських рішень. Аналітичні показники згруповані за наступними напрямками: аналіз заготівлі лісогосподарської продукції; аналіз приросту деревини; аналіз витрат лісогосподарської діяльності та аналіз ефективності охоронних заходів. Запропоновані чотири напрями аналізу дозволять максимально охопити всі аспекти діяльності лісогосподарського підприємства, що забезпечить масив аналітичних даних для оцінки ефективності діяльності та прийняття рішень щодо подальшого розвитку підприємств.

7. У результаті дослідження обґрунтовано специфічні риси ренти за спеціальне використання лісових ресурсів як об'єкту управління лісогосподарською діяльністю та об'єкту економічного аналізу, що обумовлений галузевими особливостями діяльності лісогосподарських підприємств. Вивчення особливостей формування ренти лісогосподарськими підприємствами, що представлені в науковій літературі та нормативно-правових актах, дозволяє констатувати значну відмінність пропозицій авторів від затвердженого підходу, як з позиції нарахування ренти, так і з позиції ставок та класифікації лісових ресурсів. Розширено властивості ренти за спеціальне використання лісових ресурсів через обґрунтування класифікаційних ознак, що виступило базою сформованих факторних моделей. Щодо економічного аналізу ренти за спеціальне використання лісових ресурсів, удосконалено його методику через формування мети та завдань, розробки етапів та пропозицій щодо запровадження нових аналітичних показників, зокрема рентомісткості, рентовіддачі та рентабельності ренти. Впровадження зазначених пропозицій в практику діяльності лісогосподарських підприємств дозволить підвищити ефективність використання лісових ресурсів та результативність лісогосподарської діяльності.

8. Для практичної реалізації запропонованої методики економічного аналізу ренти за спеціальне використання лісових ресурсів було розроблено сукупність робочих документів аналітика та визначено порядок формування інформаційного забезпечення аналітичних процедур. Апробація запропонованої сукупності показників на прикладі діяльності лісогосподарських підприємств дозволила визначити стан та критичні точки в управлінні лісогосподарською діяльністю та є основою прогнозування даного виду господарської діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ
Статті у наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз:

1. Лисичко А.М. Методика економічного аналізу об'єктів що складають лісогосподарську діяльність // Ефективна економіка: ел. наук. фах. видання. 2016. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6270> (включено до GoogleScholar (США), IndexCopernicus (Польща), Scientific Sndexin services (США)) (1,25 друк. арк.);

2. Лисичко А.М. Аналітична оцінка сучасного стану лісогосподарської діяльності підприємств Житомирської області // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: Міжнародний збірник наукових праць / Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. Житомир: ЖДТУ, 2017. Вип. 3 (38). С. 76-84. (включено до GoogleScholar (США), IndexCopernicus (Польща), DOAJ (Швеція)) (0,81 друк. арк.);

3. Лисичко А.М. Лісова рента як об'єкт економічного аналізу // Бізнес Інформ. 2018. №1. С. 233–242. (включено до Ulrichsweb Global Serials Directory (США); Research Papers in Economics (США); РИНЦ (Росія); Index Copernicus (Польща); Directory of Open Acess Journals; CiteFactor (США); Academic Journals Database (Швейцарія); Research Bible (Японія); Соціонет (Росія); Open Academic Journals Index; GetInfo (Німеччина); BASE (Німеччина); OpenAIRE (Європейський Союз); WorldCat, SUNCAT Union Catalogue (Велика Британія); COPAC Union Catalogue (Велика Британія); J-Gate (Індія); Open Access Library; Scientific Indexing Services; Advanced Science Index; Академія Google (США); InfoBase Index) (0,99 друк. арк.);

4. Лисичко А.М. Розвиток методики економічного аналізу ефективності рентних відносин в лісовому господарстві // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економічні науки. 2018. №1 (83). С. 15-18. (включено до GoogleScholar (США), IndexCopernicus (Польща), DOAJ (Directory of Open Acess Journals) (Швеція)) (0,50 друк. арк.);

5. Лисичко А.М. Структура об'єктів економічного аналізу лісогосподарської діяльності // Економічний простір: Збірник наукових праць. Дніпропетровськ: ПДАБА, 2018. № 128. С. 101-113 (включено до GoogleScholar (США), IndexCopernicus (Польща)) (0,77 друк. арк.).

Матеріали конференцій:

6. Лисичко А.М., Норд А.Л. Аналітичні дослідження в Україні // Розвиток обліку, аналізу і аудиту суб'єктів суспільного інтересу: тези виступів Міжнар. наук. конф. (м. Житомир, 20–21 жовтня 2017 р.). – – Житомир: Видавець О.О. Євенок, 2017. С. 465-467. (загальний обсяг 0,15 друк. арк., особисто автору належить 0,07 друк. арк.: визначено стан проблем теорії та методології економічного аналізу в Україні);

7. Лисичко А.М., Грицишен Д.О. Теоретико-методологічні положення еколого-економічного аналізу // Актуальні питання фінансів, економіки, обліку та менеджменту: теорія і практика: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 4 грудня 2017 р): у 4 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2017. Ч.3. С. 42-44. (загальний обсяг 0,17 друк. арк., особисто автору належить 0,09 друк. арк.: обґрунтовано місце лісових ресурсів в складі об'єктів еколого-економічного аналізу);

8. Лисичко О.М., Грицишен Д.О. Принципи та класифікація еколого-економічного аналізу господарської діяльності // Принципи забезпечення розвитку підприємств в

умовах змін ринкового середовища: збірник тез наукових робіт учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 8-9 грудня 2017 р.) / ГО “Центр економічних досліджень та розвитку”. У 2-х частинах. – О. : ЦЕДР, 2017. Ч.2. С. 113-116. (загальний обсяг 0,17 друк. арк., особисто автору належить 0,09 друк. арк.: обґрунтовано теоретичні положення економічного аналізу природних ресурсів);

9. Лисичко А.М., Дзюбенко О.М. Місце економічного аналізу в системі фінансового планування // Наукові підходи до модернізації економіки та системи управління: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 15-16 грудня 2017 р.). Київ: Київський національний університет імені В.І. Вернадського, 2017. С. 162-165. (загальний обсяг 0,12 друк. арк., особисто автору належить 0,06 друк. арк.: обґрунтовано напрями порядок використання планових показників при економічному аналізі лісогосподарської діяльності);

10. Лисичко А.М., Дзюбенко О.М. Розвиток методики економічного аналізу фінансового потенціалу лісогосподарських підприємств // Економічний потенціал сталого розвитку країни: сучасний стан, тенденції та проблеми відтворення: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 22-23 грудня 2017 р.) / ГО “Львівська економічна фундація”. У 2-х частинах. Львів: ЛЕФ, 2017. Ч. 2. С. 108-110. (загальний обсяг 0,1 друк. арк., особисто автору належить 0,05 друк. арк.: визначено вплив фінансового потенціалу економічну складову лісогосподарської діяльності);

11. Лисичко А.М., Дзюбенко О.М. Ділова активність в управлінні фінансовим потенціалом лісогосподарського підприємства // Аналіз сучасних тенденцій забезпечення ефективності економіки країни: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 12-13 січня 2018 р.). – К. : ГО “Київський економічний науковий центр”, 2018. С. 138-141. (загальний обсяг 0,12 друк. арк., особисто автору належить 0,06 друк. арк.: обґрунтовано вплив ділової активності на стан лісогосподарської діяльності);

12. Лисичко А.М., Дзюбенко О.М. Оцінка ліквідності підприємства в системі економічного аналізу фінансового потенціалу лісогосподарського підприємства // Стан та розвиток підприємництва в умовах ринкової економіки: проблеми та перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 19-20 січня 2018 р.) Дніпро: НО: “Перспектива”, 2018. С. 160-162. (загальний обсяг 0,1 друк. арк., особисто автору належить 0,01 друк. арк.: визначено вплив ліквідності на економічну результативність лісогосподарської діяльності);

13. Лисичко А.М., Дзюбенко О.М. Оцінка рентабельності лісогосподарського підприємства // Економічне зростання: стратегія, напрями і пріоритети: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 19-20 січня 2018 р.) / Східноукраїнський інститут економіки та управління. Запоріжжя: ГО “СІЕУ”, 2018. Ч.1. С. 76-80. (загальний обсяг 0,14 друк. арк., особисто автору належить 0,07 друк. арк.: визначено порядок застосування зарубіжної системи економічного аналізу рентабельності в контексті оцінки лісогосподарської діяльності);

14. Лисичко А.М. Економічний аналіз ренти лісових ресурсів // Вдосконалення економіки та фінансової системи країни: актуальні проблеми та перспективи: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 2 лютого 2018 р.). Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2018. Ч.2. С.80-83. (0,19 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Лисичко А.М. Економічний аналіз лісогосподарської діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Житомирський державний технологічний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2018.

В роботі обґрунтовано властивості лісогосподарської діяльності як об'єкту управління та економічного аналізу, а також визначено вплив галузевих особливостей на аналітичні процедури щодо оцінки об'єктів які складають та забезпечують лісогосподарську діяльність. Обґрунтовано напрями удосконалення методики економічного аналізу об'єктів, які складають та забезпечують лісогосподарську діяльність, та розширено склад аналітичних процедур відповідно до специфіки лісової галузі. Розроблено методичні підходи щодо аналітичної оцінки бізнес-процесів лісогосподарської діяльності та визначено сукупність аналітичних процедур та порядок інформаційного забезпечення (галузева бухгалтерська звітність). Обґрунтовано специфічні риси ренти за спеціальне використання лісових ресурсів як об'єкту управління лісогосподарською діяльністю та об'єкту економічного аналізу, що обумовлений галузевими особливостями діяльності підприємств галузі. Розроблено комплекс аналітичних процедур оцінки ренти за спеціальне використання лісових ресурсів.

Ключові слова: бухгалтерський облік, економічний аналіз, лісогосподарська діяльність, лісова рента, ресурси, бізнес-процеси, лісокористування, лісові ресурси.

ABSTRACT

Lysychko A.M. Economic analysis of forestry activity. – The manuscript.

Thesis for obtaining the scientific degree of Candidate of Economic Sciences on specialty 08.00.09 – Accounting, Analysis and Auditing (by the types of economic activity). – Zhytomyr State Technological University of Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2018.

In modern conditions the attention of stakeholders is increasing to forestry activity and management, which requires the intensification in the quality of analytical tools for the formation of information provision of management decisions. The issues of methods for economic analysis of special management objects, in particular rents for special use of forest resources and specific business processes of forestry activity, remain unresolved today.

The purpose of the dissertation is to substantiate the theoretical positions and develop the practical recommendations for improvement of forestry activity. The object of the research is forestry activity, which is matter to an analytical assessment for the formation of information provision for management of the forestry enterprise. The subject of the study is theoretical and methodological as well as organizational issues of economic analysis of forestry activity.

According to the results of the analysis of the activity of forestry enterprises in the period from 2014 to 2016 the reduction of profitability and revenue indicators has been determined. However, there is some difference in the dynamics and volumes of changes for individual enterprises, due to the features of the market structure, which consists of a relatively small number of enterprises that are interdependent in the market. At the same time, it is obvious that the economic conditions equalized at the end of 2016, which

manifests itself in the formation of common trends in terms of profitability and revenues. The formation of the market corridor of these indicators structurizes the situation in the market and aligns the trend of changes in the indicators for results of activity of forestry enterprises. One can state that at the end of 2016 the enterprises were in the same conditions that didn't depend on the size and scale of the activity of each of the enterprises, which is generally positive, since it stimulates competition in the local market segment.

The system of economic analysis of economic activity is a special tool of information provision of management decisions. Analytical information is an integral part of the management system, since it defines a set of causal relationships with respect to individual components or economic activity as a whole. It is the dynamism of economic analysis that causes changes in the structure and content of system of its objects at enterprises of different sectors of the national economy. Particularly critical in the context of reforming forestry is the problem of assessing the effectiveness of economic activity of forestry enterprises.

The specifics of forestry activity have been researched, the structure of objects of economic analysis has been substantiated and the specific objects of management have been outlined. This allowed to structure the objects of economic analysis of forestry activity in groups: objects that make up forestry activity – specific sectoral business processes; objects that provide forestry activity in general and its separate business processes – the property of the forest enterprises and its sources of formation. It was substantiated that the specific objects of the economic analysis of forestry activity are the cost of forestry, rent payment for the use of forest resources, business processes of environmental significance.

Forest rent is a special object of management of the forestry complex of Ukraine as a whole and forestry enterprises in particular. The rent for the special use of forest resources is an object of interest both from the state and from the side of the corporate sector, because the value of wood for industry and households depends on it. The properties of the rent for the specialized use of forest resources as an object of management of forestry activity have been determined from the position of its types, the procedure of calculation and payment. This allowed to identify the specific features from the position of the object of economic analysis. The rent is in fact a valuable expression of forest resources that are used and sold by forestry enterprises. In accordance with the current approaches to accounting for the cost of forestry products and the procedure for its calculation, the rent for the specialized use of forest resources (stump fee) is reflected in the material costs, namely, in the structure of raw materials. All this leads to the specifics of the economic analysis of the rent as a component of assessing the effectiveness of the use of forest resources and there is a need to substantiate the directions of development of analytical procedures for rent for the special use of forest resources in Ukraine.

The purpose of the economic analysis of the rent for the specialized use of forest resources is to assess the effectiveness of the use of forest resources from the point of obtaining both economic and environmental benefits that determine the effectiveness of forestry activity. In accordance with the above goal, the analyst has the following tasks: to assess the structure of the cost price of forestry products through vertical analysis of costing; to determine the place of rent in the structure of the cost price of forestry products – rent capacity; to determine the weight of rent in the material costs of the cost price of forestry

products; to evaluate the effectiveness of the rent by determining the indicators of rent productivity and profitability of rent. The fulfillment of these tasks of economic analysis will determine the efficiency of the use of forest resources by state enterprises of the forestry sector. To ensure the fulfillment of these tasks, we propose the following set of analytical procedures: rent capacity (an analytical indicator showing a part of rent for the special use of forest resources in the structure of the cost of forestry products). Using this analytical indicator will allow to assess the efficiency of cost management for the production of forestry products; rent productivity (analytical indicator, which shows how much revenue one hryvnia of rent for special use forest resources brings. In fact, this indicator shows the effectiveness of the use of forest resources from the point of view of obtaining economic benefits to the forestry enterprise); profitability of rent (an analytical indicator showing how many hryvnias of profit 1 hryvnia of rent for the special use of forest resources gives. The indicator allows to assess the financial efficiency of the use of forest resources by state enterprises).

The use of these indicators is possible in the following directions: firstly, the showed indicators for a separate forestry enterprise can be calculated by type of rent, which is determined by the Tax Code of Ukraine according to the belts, grades and density of the tree trunk; secondly, in order to assess the efficiency of the rent, it is worth to calculate by the type of forestry products that will allow to evaluate the efficiency of the use of forest resources in different activities of the forestry enterprise.

Keywords: accounting, economic analysis, forestry activity, forestry rent, resources, business processes, use of forest, forest resources.

АНОТАЦИЯ

Лысычко А.М. Экономический анализ лесохозяйственной деятельности. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.09 – бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). – Житомирский государственный технологический университет Министерства образования и науки Украины, Житомир, 2018.

В работе обосновано свойства лесохозяйственной деятельности как объекта управления и экономического анализа, а также определено влияние отраслевых особенностей на аналитические процедуры оценки лесохозяйственной деятельности. Обоснованы направления совершенствования методики экономического анализа объектов, составляющих и обеспечивающих лесохозяйственную деятельность, и расширен состав аналитических процедур в соответствии со спецификой лесной отрасли. Разработаны методические подходы к аналитической оценке бизнес-процессов лесохозяйственной деятельности, что содержат совокупность аналитических процедур и порядок информационного обеспечения. Обоснованно специфические черты ренты за специальное использование лесных ресурсов как объекта управления лесохозяйственной деятельностью и объекта экономического анализа, что обусловлен отраслевыми особенностями деятельности предприятий отрасли. Разработан комплекс аналитических процедур оценки ренты за специальное использование лесных ресурсов.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, экономический анализ, лесохозяйственная деятельность, лесная рента, ресурсы, бизнес-процессы, лесопользования, лесные ресурсы.

Підписано до друку 21.03.2018 р. Формат 60x90 1/16.

Папір друкарський. Друк офсетний.

Гарнітура Times new Roman. Ум. друк. арк. 0,9.

Тираж 100. Зам. № 38.

Віддруковано з готових оригіналів-макетів автора
у Житомирському державному технологічному університеті
вул. Чуднівська, 103, Житомир, 10005

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
ЖТ № 08 від 26.03.2004 р.